

*A Nemzetközi Magyarástudományi Társaság és az Eötvös Loránd Tudományegyetem
nemzetközi doktorjelölt konferenciát szervez
2013. augusztus 22-23-án*

Válság és kultúra
címmel

*Helyszín: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Budapest, Múzeum krt. 4/A*

Célok és előzmények

A Nemzetközi Magyarástudományi Társaság 2005 óta hirdeti meg doktorjelölteknek szóló nemzetközi konferenciáit, amelyeknek az elsődleges célja, hogy rendszeres nemzetközi publikációs fórumot biztosítsanak a magyarástudomány iránt érdeklődő fiatal kutatók számára, az öt évente sorra kerülő magyarástudományi világtudományi kongresszusok között. A rendezvények anyaga nagyobb részt hálózati kiadványként jelent meg,¹ a legutóbbi kolozsvári kongresszus doktoriskolai szekciójának előadásai pedig már nyomtatott formában kerültek publikálásra.² Az eddigi konferenciák és kiadványok olyan újdonságokkal szolgáltak, amelyek a hungarológiai kutatások elméleti és módszertani korszerűsítését, az interdiszciplináris szemlélet és a kultúrák közti párbeszéd kibontakozását is hathatósan segítették elő.

E nyelvek, tudománysszakok és különböző korszakok közötti dialógus folytatásának reményében várjuk hazai és külföldi, magyar és nem magyar anyanyelvű doktorandusz hallgatók jelentkezését a soron következő konferenciánkra is.

A konferencia témája: „Válság és kultúra”

Kézenfekvő, hogy a globális méreteket öltött pénzügyi válság hatásaival tartósan kell számolni. Szerinte a világon tudományos kutatóintézetek szakosodtak a pénzpiaci válság elemzésére. Amikor az ember válságra gondol, mindig valamilyen *hirtelen kialakuló, befolyásolhatatlan esemény* ötlük az eszébe. Az Institute for Crisis Management (ICM) példaként idézhető felmérése szerint ez nem teljesen felel meg a valóságnak, legalábbis a pénzügyi szektorban. A válságok kétharmada a döntéshozók szeme láttára fejlődik ki és ölt végül már valóban csaknem kezelhetetlen méreteket. A válságot észlelők felelősségérzete meghatározó a válságkezelésben, tehát az emberi tényező, az erkölcsi értékrend, az értéktudat, a válságkezelés kultúrája, s ehhez már a humán tudományoknak is közük lehet. Tágabb horizonton tekintve, a humántudománytól elzárkózó, szűken vett gazdasági racionalitás krízise végső soron beletorkollik abba az általánosabb válságba, amelynek első hulláma a

¹ *A magyarástudomány műhelyei*, szerk. Dobos István, Budapest, 2005: <http://hungarologia.net/hu/conferences-and-congresses/magyar-doktoriskolak-konferenciai/magyar-%E2%80%9Ea-magyarastudomany-muhelyei-a-doktoriskolak-i-konferenciajanak-kiadvanyai/>; *A magyarástudományok önértelmezései*, szerk. Dobos István, Bene Sándor, Budapest, 2008: <http://mek.oszk.hu/07600/07689/>; *Határátlépések*, szerk. Dobos István, Bene Sándor, Kolozsvár, 2010: <http://mek.oszk.hu/09700/09720/>.

² *Átmenet és különbözőség: Magyarástudományok kelet-közép-európai kontextusban / Transition and Difference: Hungarian Studies in East-Central-European Context*, szerk. / ed. Fenyvesi Kristóf, lektorálták / reviewers Bene Sándor, Dobos István, Tuomo Lahdelma, Bp., 2012.

felvilágosodás nagy humanista projektjét roppantotta meg a 20. század történelmi kataklizmái során, s amelyre oly különbözőképpen reagáltak a vezető társadalomfilozófiai irányzatok. Az értelmezések és a lehetséges válaszkísérletek már jó fél évszázada a javító-korrigáló szándéktól (Horkheimer–Adorno: *Dialektik der Aufklärung*) a radikális újragondolásig és paradigmaváltás sürgetéséig (Koselleck: *Kritik und Krise*) tartó skálán helyezkednek el, a jelenlegi pénzügyi válság csupán ezek megfontolásainak egyre sürgetőbb időszzerűségére hívta fel a figyelmet.

Konferenciánk a válság fogalmának ilyen tágabb, kritikai horizontú felfogására buzdít, a magyarságtudomány által összefogott tudományszakok (az archeológia, a kulturális antropológia, a néprajz, a nyelv-, a történet- és az irodalomtudomány, a zenetudomány, a film- és színháztudomány, a művészettörténet, valamint egy szélesebb látószögű kultúratudomány) terepein. Úgy tűnik, megérett az idő arra, hogy e munkát – a közelebbi és a távolabbi múlt válságainak kritikai értelmezését, tanulságaik levonását – a magyarságtudomány területén is megkezdjük. Mind a fentebb felsorolt tudományterületeken, mind a keretet adó hungarológia egészében: hiszen maga a magyarságtudomány is a szó pozitív értelmében vett, szemléleti és értelmezési fordulatra utaló „válságtermék” volt, húszas-harmincas évekbeli születése és intézményesülése közvetlen kapcsolatba hozható a nemzeti lét politikai alapjait megrendítő első világháború utáni új békerendszerrel – mint ahogy ma is krízisek sora tolja át a „nemzeti tudomány” pozíciójából a „nemzetek közötti” tudomány státusába.

Másfelől, a befele tekintés mellett, kívánatos volna a hungarológiát is magában foglaló bölcsészet külső környezetének feltérképezése is. A humán terület új kihívásokkal néz szembe, amikor érveket keres a társadalmi környezetre gyakorolt hatásának bizonyításához. A napi érdek, s a távlatos gondolkodás általában nincs teljes összhangban egymással. Bármennyire is figyelemmel van a bölcsészet a felhasználói körre, mindig felmutat olyan közvetlen továbbhasznosításra kevésbé alkalmas eredményeket, amelyek ugyanakkor igazolják örök feladatát, a gondolkodás létjogosultságát. Mit jelent gondolkodni? Heidegger azt mondja, hogy a gondolkodás a tudományokkal ellentétben nem eredményez tudást, nem segít hasznos életbölcsestésségre, semmiféle rejtélyt nem old meg, s közvetlenül nem ad erőt a cselekvéshez. Meglehetősen nehéznek látszik a fordítás, az átvitel, az átmenet, ha nem bölcsészettel foglalkozó felhasználó számára akarjuk újrahasznosítani azokat a tapasztalatokat, amelyek e belátás alapját képezik. Nem könnyű érvényt szerezni a nemzetközi kutatási eredményekkel alátámasztott felismerésnek, mely szerint a humán műveltség alkotó erőket szabadít fel a környezetében. A műveltség, a beszéd, az írás, s a megértés kultúrájának a fejlesztése által képessé teszi a polgárokat arra, hogy működtetni tudják a demokratikus társadalmi rendszer intézményeit, növeljék a gazdaság hatékonyságát, javítsák az élet minőségét, fejlesszék a kapcsolattartás kultúráját, biztosítsák a hagyomány folytonosságát, a múlt örökségének továbbadását. A humán terület érték- és teljesítmény elvű legitimációs stratégiája azonban egyre csökkenő hatásfokkal működik, amennyiben nem párosul az életvilágtól elszigetelt pozíció felülvizsgálatával. Az ilyen irányból feltehető kérdések köre ugyancsak változatos megközelítési lehetőségeket kínál.

Milyen jellegzetes értelmezései, retorikai alakzatai léteznek a válság jelenségének? Mit lehet napjainkban kezdeni Dilthey örökségével, aki „kikülönítette” a bölcsészetet a tudományból? Hogyan lehet a bölcsészet haszna mellett érvelni? Mi a szerepe a válságnak a kultúrában? Van-e a válságnak értékteremtő hatása vagy pusztán romboló erő? Milyen válaszok születtek a történelmi, szellemi, intézményi válságok európai kihívásaira a magyar kultúra felől? A válságok hogyan fejtik ki hatásukat? Miféle kölcsönhatás van a mentális, a szellemi, a morális, a gazdasági, a politikai és a kulturális válságok között?

A válságoknak vannak jellegzetesen nyelvi vetületei is. Ebből a szempontból kérdezhethetjük, hogy milyen komplex következményei vannak a jelenben zajló és a történelmi

válságoknak a magyar nyelvre, nyelvváltozatokra, illetve a Kárpát-medencében jellemző történeti többnyelvűségre? Milyen következményekkel jár mindez a magyar kultúrkörben használatos világnyelvekre, és milyen változást von maga után a magyar nyelv tanulására, tanítására, használatára nézve Magyarországon és külföldön?

A konferencia működési formája

A konferencia a következő szekciókban ülésezik: *történettudomány, irodalomtörténet, nyelvtudomány, néprajz és kulturális antropológia, művészettörténet, zene-, film- és színháztudomány*. Az egyes tematikus blokkokon belül az előadások a feldolgozott téma szerinti időrendben követik egymást, szimpózium-rendszerben, az összetartozó témák megvitatására is bőséges időt biztosítva. Egy előadás maximális időtartama 20 perc.

Az előadások és vita munkanyelve a magyar és az angol. Az előadások jegyzetekkel kísért írásos változata a következő év tavaszáig elektronikus kiadvány formájában jelenik meg a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság és a Magyar Elektronikus Könyvtár honlapján – és a kedvező tapasztalatokra építve, a Társaság pályázik a nyomtatott publikálásra is.

Jelentkezés, kapcsolattartás

Jelentkezni lehet az előadás részletes (minimum 3600 n terjedelmű) szinopszisával, annak megjelölésével, hogy melyik szekcióban kíván szerepelni az előadó. Amennyiben az előadás magyar nyelvű lesz, a magyar mellé ugyanilyen terjedelmű (hozzávetőleg 600 szavas) angol rezümé is csatolandó; angol nyelvű előadáshoz elegendő angol nyelvű rezümét készíteni. A jelentkezéseket elektronikus formában a konferencia Szervezőbizottságának címezve, a következő címen várjuk: nmtt@iif.hu. Jelentkezési határidő: **2013. április 2.** A konferenciával kapcsolatos hírek, a szekció- és szimpóziumszervezés aktuális állása figyelemmel kísérhető majd a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság web-oldalán (<http://hungarologia.net>).

Budapest, 2013. február 7.

A konferencia Szervezőbizottsága:

Dobos István (elnök)
Bene Sándor, Kulcsár Szabó Ernő, Tuomo Lahdelma,
Monok István, Tverdota György (tagok)
Fenyvesi Kristóf (tudományos titkár)
Csapó Mónika (szervezőtitkár)